

Міжнародна економіка

УДК 330.332

І.І. Москаль
аспірант,
Академія фінансового управління

Активізація іноземного інвестування в контексті реалізації Програми економічних реформ на 2010-2014 роки

У статті досліджено тенденції іноземного інвестування в Україні протягом останніх років, подано аналіз основних країн-інвесторів і виявлено шляхи приваблення іноземних інвестицій у рамках реалізації Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможнє суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава».

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестори, прямі інвестиції, національні інвестиційні проекти, інвестиційна привабливість.

І.І. Москаль
аспірант,
Академія фінансового управління

Активизация иностранного инвестирования в контексте реализации Программы экономических реформ на 2010-2014 годы

В статье исследованы тенденции иностранного инвестирования в Украине в последние годы, представлен анализ основных стран-инвесторов и выявлены пути привлечения иностранных инвестиций в рамках реализации Программы экономических реформ на 2010-2014 годы «Богатое общество, конкурентоспособная экономика, эффективное государство».

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвесторы, прямые инвестиции, национальные инвестиционные проекты, инвестиционная привлекательность.

I.I. Moskal
PhD student,
State Educational and Scientific Institution
“Academy of Financial Management”

Increase of Foreign Investment as a Part of the Economic Reform Program for 2010-2014

The article deals with the trends of the foreign investment in Ukraine in recent years. It presents the analysis of major investing countries and the ways to attract the foreign

investment in the framework of realization of the Economic Reform Program for 2010-2014 "Prosperous Society, Competitive Economy, Effective State".

Keywords: foreign investment, investors, direct investment, domestic investment projects, investment attractiveness.

Постановка проблеми

Сучасний стан української економіки не відповідає запитам ринкового середовища. Фінансово-економічна криза відіграла для України роль нищівного фактора, що вказує на необхідність модернізації вітчизняної економіки.

У забезпеченні ефективної реалізації заходів, покликаних удосконалити економічну модель суспільства, важливу роль відіграє інвестиційна діяльність. Інвестиції є саме тим фундаментальним чинником, покладеним в основу формування довгострокового економічного розвитку.

Залучення іноземних інвестицій в Україну є важливим стратегічним питанням національної економіки, вирішення якого забезпечить можливість доступу до передових технологій, сприятиме зменшенню зовнішнього боргу та інтеграції країни у світову економіку.

Система стимулювання інвестиційної діяльності, як показує практика, є недостатньо ефективною. В Україні на сьогодні не існує ефективної моделі, яка дала б можливість кардинально поліпшити умови ведення бізнесу, створити сприятливі умови для інвестування у пріоритетних галузях економіки та забезпечити привабливість інвестиційного клімату для іноземних інвесторів на теренах нашої країни.

Сприяти вирішенню цих завдань покликана Програма економічних реформ на 2011-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», одними із основних напрямків якої є поліпшення бізнес-клімату в економічному середовищі нашої країни та залучення інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретичні та практичні аспекти залучення прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку висвітлено в працях багатьох вітчизняних учених-економістів, серед них Л.М. Борщ [1], О.В. Гаврилюк [2], Б.В. Губський [3], А.П. Дука [4], Т.В. Майорова [5], А.А. Пересада [6] та інші. Аналіз наукових робіт зазначених авторів свідчить про відсутність об'єктивної оцінки сучасного стану іноземного інвестування в нашій державі. Крім того, науковцями не приділено належної уваги вивченню передумов формування та покращення нинішньої ситуації з приваблення іноземних інвесторів в економіку України.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Наслідки фінансової кризи, що торкнулися економік як розвинених країн, так і країн, що розвиваються, змусили уряди багатьох держав, у тому числі й України, звернути особливу увагу на проблему інвестиційної привабливості та, як наслідок, відтворення позитивної динаміки іноземного інвестування, що відіграє роль «рятувального жилета» в умовах гострої нестачі ресурсів для відновлення економіки. Стан української інвестиційної сфери демонструє необхідність створення привабливих умов для інвестування, що дали б поштовх для іноземних інвесторів вкладати кошти в національну економіку.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження процесу іноземного інвестування в Україні на сучасному етапі, аналіз динаміки та основних проблем на шляху залучення іноземного капіталу, необхідного для структурної перебудови національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження

Аналіз іноземного інвестування передбачає, насамперед, вивчення динаміки обсягів іноземних інвестицій протягом останніх років. Визначимо спочатку основні країни-інвестори, які зосереджують свої активи у формі прямих іноземних інвестицій в нашій державі, та вкажемо їхні обсяги інвестиційних вкладень в українську економіку у 2010-2012 рр. (табл.).

Таблиця

Розподіл прямих іноземних інвестицій за основними країнами-інвесторами

	2010		2011		2012	
	млн. дол.	у % до підсумку	млн. дол.	у % до підсумку	млн. дол.	у % до підсумку
Усього	44708,0	100	49362,3	100	54462,4	100
у т.ч.						
Кіпр	9914,6	22,2	12645,5	25,6	17275,1	31,7
Німеччина	7076,9	15,8	7386,4	15,0	6317,0	11,6
Нідерланди	4707,8	10,5	4822,8	9,8	5168,6	9,5
Російська Федерація	3402,8	7,6	3594,5	7,3	3785,8	7,0
Австрія	2658,2	5,9	3423,1	6,9	3401,4	6,2
Велика Британія	2298,8	5,1	2508,2	5,1	2556,5	4,7
Віргінські Острови	1460,8	3,3	1607,0	3,3	1884,9	3,5
Франція	2367,1	5,3	2230,7	4,5	1765,3	3,2
Швеція	1729,9	3,9	1744,0	3,5	1600,1	2,9
Швейцарія	859,4	1,9	960,3	1,9	1106,2	2,0
Італія	982,4	2,2	965,9	2,0	1015,9	1,9
США	1192,4	2,7	1043,1	2,1	936,7	1,7
Польща	935,8	2,1	875,5	1,8	916,4	1,7
Інші країни	5121,1	11,5	5555,3	11,2	6732,5	12,4

Джерело: розраховано автором на основі [7]

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, спрямованих в Україну за 2012 р., становив 54 млрд. 462 млн. дол., що на 9,4% більше порівняно з обсягами інвестицій на кінець 2011 року. У цілому за 2012 р. в українську економіку надійшов іноземний капітал зі 125 країн світу.

До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає понад 80% сукупного обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 17,27 млрд. дол., Німеччина – 6,32 млрд. дол., Нідерланди – 5,17 млрд. дол., Російська Федерація – 3,78 млрд. дол., Австрія – 3,40 млрд. дол., Велика Британія – 2,56 млрд. дол., Віргінські Острови – 1,88 млрд. дол., Франція – 1,76 млрд. дол., Швеція – 1,60 млрд. дол., Швейцарія – 1,11 млрд. доларів.

Географічна структура залучення іноземних інвестицій демонструє, що найбільша частка інвестицій у вітчизняну економіку припадає на Кіпр. При цьому вона щороку збільшується (за 2012 р. із 25,6% до 31,7%). Це означає, що третина загального обсягу іноземних інвестицій є надходженнями з офшорних зон.

Разом з тим, низька диверсифікація джерел залучення прямих іноземних інвестицій в Україну може становити ризик залежності економіки країни від політики вищезазначених країн [8].

За I квартал 2013 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено

1,56 млрд. дол. прямих інвестицій (акціонерного капіталу), що у 1,8 раза більше показника відповідного періоду 2012 р. (885,1 млн. дол.). Інвестиції надійшли зі 136 країн світу. До п'ятірки основних країн-інвесторів увійшли Кіпр – 17,69 млрд. дол., Німеччина – 6,12 млрд. дол., Нідерланди – 5,26 млрд. дол., Російська Федерація – 3,81 млрд. дол., Австрія – 3,42 млрд. дол. (див. рис.).

Як показує аналіз, рівень прямих іноземних інвестицій з Європейського Союзу в Україну щороку зростає. Обсяг надходжень з країн ЄС становить 79% сукупного обсягу інвестицій.

Хоч Україна потенційно залишається привабливою для інвесторів, українська економіка потребує удвічі більше прямих інвестицій щорічно.

За результатами досліджень Європейської бізнес-асоціації, індекс інвестиційної привабливості України у 2012 р. знизився до 2,18 бала із 5 можливих. Це найнижчий за останні три роки показник. За версією агентства Economist Intelligence Unit, якість бізнес-середовища в Україні знаходиться на 75 місці серед 82 країн. За оцінками міжнародної антикорупційної організації «Transparency International Україна посідає 134 місце зі 180 можливих у рейтингу оцінки поширення корупції у світі. У рейтингу Doing Business-2012 Україна втратила сім позицій і перемістилася зі 145 на 152 місце [8].

Такі рейтинги є причиною негативного враження потенційних іноземних інвесторів про Україну, тому вони проводять обережну та вичікувальну політику в інвестиційному співробітництві, незважаючи на привабливі особливості країни: природні ресурси, дешеву кваліфіковану робочу силу, високий науково-технічний потенціал тощо.

Питання, що стосуються приваблення іноземних інвестицій, знайшли своє відображення в Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». У рамках реформ здійснюються конкретні заходи з покращення бізнес-клімату, а саме: удосконалення дозвільної системи, ліцензування, адміністративних послуг, започаткування та ліквідації бізнесу, державного нагляду та контролю, технічного регулювання, формування митних процедур [9].

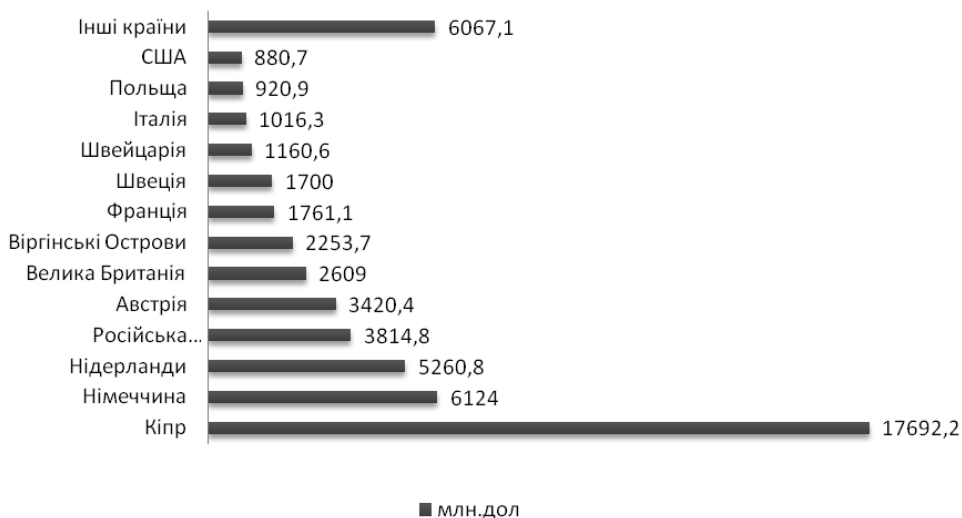

Рис. Обсяг прямих іноземних інвестицій за I квартал 2013 р.

Джерело: розраховано автором на основі [7]

Зокрема, з прийняттям Податкового кодексу було забезпечено зменшення податкового навантаження на бізнес-середовище; спрощено процедуру адміністрування податків; прийнято перелік документів дозвільного характеру та встановлено їх видачу за принципом «єдиного вікна»; скорочено перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню тощо; внесено зміни в законодавство у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним способом, відповідно до рекомендацій ФАТФ; вжито заходів з метою протидії корупції, зокрема створено Національний антикорупційний комітет, схвалено Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки.

Унаслідок реалізації цих заходів Україна злетіла на 15 позицій і перемістилася зі 152 на 137 місце в рейтингу сприятливості ділового середовища Doing Business-2013, який щорічно складає Світовий банк (СБ) і Міжнародна фінансова корпорація (ІФС) [10]. За даними авторів рейтингу, Україна в нинішньому році увійшла до першої трійки країн, які продемонстрували значні поліпшення в полегшенні ведення бізнесу за останній рік, і посіла перше місце у своєму регіоні (Східної Європи та Центральної Азії).

У процесі реалізації Програми економічних реформ на 2010-2014 роки розроблено проект Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки, спрямований на реалізацію основних завдань цієї Програми. Проект передбачає формування комплексного підходу до стимулювання іноземного інвестування, який включатиме: комплекс заходів із формування позитивного інвестиційного клімату; створення системного механізму для підготовки, запровадження підготовки та реалізації інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»; розвиток інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури; використання кращих світових практик залучення іноземних інвестицій, упровадження системи заходів, спрямованої на формування позитивного інвестиційного іміджу України за кордоном; співробітництво із зарубіжними діловими колами, міжнародним інвестиційним співтовариством і міжнародними фінансовими організаціями; розроблення техніко-економічного обґрунтуванням «національних проектів» і здійснення управління їх упровадженням. Передбачається, що її результатом стане радикальне покращення інвестиційного клімату та формування системи якісних інвестиційних пропозицій.

З метою сприяння іноземним інвесторам у питаннях взаємодії з органами влади створено Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України. Агентство є основним відповідальним за інвестиційну реформу, покликану створити необхідну інфраструктуру для залучення інвестицій і сприяти радикальному збільшенню притоку інвестицій [11].

Іншим важливим напрямом роботи є реалізація Національних проектів, визначених Указом Президента України від 8 вересня 2010 р.: «Нова енергія», «Нова якість життя», «Нова інфраструктура» та «Олімпійська надія – 2022», що є центрами залучення інвестиційних ресурсів.

Станом на початок 2013 р. перелік національних проектів містить 5 пріоритетів, у рамках яких виділено 16 національних проектів [12].

Підсумки роботи протягом 2011-2012 рр. свідчать, що більшість національних проектів на сьогодні перебувають лише на початкових етапах реалізації, перші практичні кроки здійснено лише за проектами в соціальній сфері, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів, інші знаходяться на стадії розроблення та затвердження техніко-економічних обґрунтувань. Більшість національних проектів перебувають у замороженому стані, зокрема на реалізацію проекту «LNG Україна» не вдалося досі залучити інвестиційні ресурси. Інші проекти,

такі як «Повітряний експрес», що передбачає будівництво швидкісної залізниці «Київ - Міжнародний аеропорт «Бориспіль», «Індустріальні парки України», що передбачає реалізацію 10 індустріальних парків із сучасною інженерною та транспортною інфраструктурою, а також створення близько 40 тис. робочих місць і залучення інвестицій обсягом 2,5 млрд. дол. протягом 5 років, «Технополіс», «Чисте місто», «Вчасна допомога», «Нове життя». Упродовж 2012 р. залучено 3,17 млрд. грн., задекларовано 20 млрд. грн. інвестицій, підписано 24 меморандуми про співпрацю з іноземними інвестиційними та приватними компаніями. Національні проекти та інвестиційні можливості України презентовано в 15-ти провідних світових фінансових центрах. Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами звітувало, що у 2012 р. у сфері його управління перебувало 17 національних проектів. На кінець року 9 проектів завершили передінвестиційну фазу та перейшли у стадію практичної реалізації. Держінвестпроектом протягом останнього року зафіксовано інвестиції відомої голландської компанії на суму 15 млн. євро та провідної французької компанії – близько 100 млн. євро [13].

Крім того, в Україні стартував проект польської технічної допомоги під назвою «Застосування досвіду Польщі у сфері залучення прямих іноземних інвестицій в обраних регіонах України».

Першочерговим завданням Польського агентства інформації та іноземних інвестицій (PAIIZ) є пошук інвесторів у таких країнах: Німеччина, Франція, Велика Британія, США. Окрім того, Агентство постійно працює над питанням диверсифікації потоків інвестиційного капіталу, звертаючи увагу також на такі країни, як Республіка Корея, Японія, Китай і Росія.

Отже, на сьогодні в Україні зроблено перші кроки з метою створення розвиненого правового поля для інвестування, усунуто адміністративний бар'єр для входження іноземного капіталу в Україну щодо обов'язковості реєстрації іноземних інвестицій, запроваджений наприкінці 2009 р., прийнято закон «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна», новий Податковий кодекс, що створює передумови інвестиційної привабливості, з метою поліпшення бізнес-клімату та забезпечення сприятливих умов для надходження інвестицій здійснено низку заходів з покращення регуляторного середовища в Україні тощо.

З метою індивідуального супроводу інвестора в Україні функціонує новий сервіс InvestUkraine, який діє за принципом «єдиного інвестиційного вікна». Станом на 2012 р. між InvestUkraine та потенційними інвесторами укладено 17 меморандумів про взаєморозуміння, у результаті чого задекларовано близько 5 млрд. дол. як суму майбутніх інвестицій. Найбільш цікавими для інвестора галузями є сільське господарство, інформаційні технології, автомобілебудування, харчова промисловість, хімічна та видобувна галузі [11].

Однак ці заходи є недостатніми для радикального скорочення рівня тінізації та корупції в національній економіці. Зважаючи на зазначені ризики для реалізації Програми економічних реформ, стратегічними пріоритетами детінізації економіки слід вважати детінізацію фінансових потоків, земельних відносин і легалізацію ринку праці.

За оцінкою МВФ, зростання прямих іноземних інвестицій на 1% позитивно впливає на зростання ВВП країни на 0,4%. Тому очікується, що за підсумками роботи з реалізації Національних проектів та залучення інвестицій ВВП виросте. Спрогнозовано, що завдяки інвестиційній реформі протягом 2-х наступних років спостерігатиметься збільшення обсягу інвестицій до 80 млрд. дол., покращення

щення рейтингів України (Doing business Світового банку до 100 з 145 місця зараз; Global Competitiveness Report Світового Економічного Форуму до 50 з 82 місця зараз) і зменшення щорічного відтоку ПІІ з 15% до 10% [10].

Отже, державна політика сприяння залученню іноземних інвестицій на найближчі роки повинна включати втілення таких завдань: забезпечення привабливого інвестиційного іміджу, удосконалення законів України, що регулюють права власності та гарантії іноземним інвесторам компенсації їх майна, збільшення кількості прогресивних інвестиційних проектів, підвищення довіри іноземних компаній до українських рейтингів, створення центру моніторингу інвестиційного клімату з метою систематизації результатів запровадження правових актів та розроблення прогнозів інвестиційної привабливості України.

Висновки

На основі проведеного дослідження встановлено, що на сьогодні не існує дієвого механізму залучення іноземного капіталу в національну економіку. В Україні спостерігається несприятливий інвестиційний клімат, спричинений соціально-політичною та макроекономічною нестабільністю. Тому перед українським урядом постала необхідність його поліпшити. Реалізація цієї мети передбачається Програмою економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», у рамках якої вже зроблено перші кроки на шляху покращення бізнес-клімату та заохочення іноземних інвестицій. А саме: створено передумови для формування розвиненого правового поля для інвестування, усунуто адміністративний бар'єр для входження іноземного капіталу в Україну тощо. Однак ці заходи є недостатніми для радикального скорочення рівня тінізації та корупції в національній економіці

Заходи держави щодо відтворення позитивної динаміки іноземного інвестування в Україну на найближчі роки повинні бути націлені на забезпечення привабливого інвестиційного іміджу, удосконалення законодавчої бази, що регулюють права власності та гарантії іноземним інвесторам компенсації їх майна, збільшення кількості прогресивних інвестиційних проектів, підвищення довіри іноземних компаній до українських рейтингів, створення центру моніторингу інвестиційного клімату для систематизації результатів запровадження правових актів і розроблення прогнозів інвестиційної привабливості України.

Література

1. Борщ Л. М. Інвестиції в Україні : стан, проблеми і перспективи / Л. М. Борщ – К. : Знання, КОО, 2009. – 318 с.
2. Гаврилюк О. В. Іноземні інвестиції / О. В. Гаврилюк – К. : Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 1998. – 202 с.
3. Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі / Б. В. Губський – К. : Наукова думка, 1998. – 391 с.
4. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування / А. П. Дука – К. : Каравела, 2008. – 432 с.
5. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : Навчальний посібник / Т. В. Майорова – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 376 с.
6. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом / А. А. Пересада. – К. : Лібра, 2002. – 472 с.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. European Business Association [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://eba.com.ua>
9. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава : Програ-

ма економічних реформ на 2010-2014 роки. – Комітет з економічних реформ при Президенті України. – 2010. – 85 с.

10. Doing Business [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.russian.doingbusiness.org>.

11. Офіційний сайт Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.ukrproject.gov.ua>

12. Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»» від 21 жовтня 2010 р. №2623-IV (ред. від 21 жовтня 2010 р.) // Відомості Верховної Ради України, 2011. – № 11. – 170 с.

13. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.me.gov.ua>

14. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України, 1996. – № 19. – 80 с.

15. Національна стратегія розвитку «Україна – 2015» / За ред. В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка. – К., 2009. – 116 с.

16. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України / В. А. Худавердієва // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 62-71.

УДК 330.332 (477)

Г.Б. Пекна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту ЗЕД та логістики,
Університет економіки та права «КРОК»*

Вплив залучення прямих іноземних інвестицій на інноваційну складову економічної безпеки держави

У статті проаналізовано особливості та значення прямого іноземного інвестування як важливого фактора інноваційного розвитку економічної безпеки держави.

Ключові слова: економічна безпека, прямі іноземні інвестиції, інновації, транснаціональні корпорації, відкритість економіки, інвестиційна привабливість.

Г.Б. Пекна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту ВЕД та логістики,
Університет економіки та права «КРОК»*

Влияние привлечения прямых иностранных инвестиций на инновационную составляющую экономической безопасности государства

В статье проанализированы особенности и значение прямого иностранного инвестирования как важного фактора инновационного развития экономической безопасности государства.